

Jan Kochanowski
O Czechu i Lechu

<http://rcin.org.pl>

Biblioteka źródeł Słownika polszczyzny XVI wieku

Repozytorium cyfrowe tekstów szesnastowiecznych (w jednolitej transliteracji zgodnej z *Zasadami wydawania tekstów staropolskich (projekt)*, Wrocław 1955) – red. P. Potoniec, K. Opaliński

Jan Kochanowski *Dzieła*

oprac. Aleksandra Ćwiklińska

ISBN 978-83-65832-90-0 (całość)

ISBN 978-83-65832-01-6

---

strona: kt

- 1: IANA
- 2: KOCHANOWSKIEGO
- 3: O CZECHV
- 4: Y LECHV
- 5: **Hiftoria nágániona.**
- 6: Ktemu/
- 7: O Cnoćie/
- 8: Y o Íprofnóści pijáńltwá.
- 9: grafika
- 10: W Krákwie/ z Druk. Láz.
- 11: Roku Páńlkiégo 1589.
- 12: grafika

strona: A2

<http://rcin.org.pl>

(?) (?)

- 1: IEGO M. X. ADAMOWI
- 2: DZIERZANOWSKIEMV
- 3: Kánonikowi Wárfzáwskiému,
- 4: &cæt.
- 5: Ian Iánufzowfki, flúzby fwé
- 6: záleca.

- 7: **I** Eft temu cóś blifko czterech
- 8: lat/ M. X. zem onégo po wżem
- 9: świećie flawnégo/ y w godność
- 10: dziélnégo/ Ianá Kochánowfkiégo/
- 11: Poety Polfkiégo/ rzeczy piáných po
- 12: części był miédzy ludzi wydał: Teraz iż fie iefcze
- 13: cokolwiek frágment iego zebráło/ iáko namnieyfza
- 14: rzecz iego godna świátá y piáftowánia ludzkiégo/

- 15: ták to cokolwiek ieft/ bez grzechu zákryćby czło=
16: wiek niemógł. Przyczyny nie kładę dla czego/ bo
17: koždy kto go zá żywotá znał/ álbo y teraz kto pi=
18: ímá iego pozostálé czyta/ łacno wśzyftkiégo dóyść
19: może: czego y głófy ludzkie/ iż ieden tákowy czá=
20: íów fwoich poetá był w Polfcze/ łacno podeprzeć
21: mogą. O W. M. to rozumiem/ iżeś mu íe

A 2

W.M.

strona: A2v

Przedmowá.

- 1: W.M. íam dobrze przypátrzył/ ná ón czás gdy z
2: Wuiem W.M. niemniéy w godność/ w ławę/ y
3: w zacność záwołánym *Ie^{go}* M.X. Andrzejem Pá=
4: tricym Nideckim/ *pámięci* [!] *świétéy* Bilkupem In=
5: flantckim/ etć. we Włofzech w towárzyftwie/ ál=
6: bo ímieléy mówiąć/ máło nie íáko brát z brátem
7: domá żyjąc/ wśzytkie íecretá ingenij z íobą commu
8: nicowáli/ y ieden nád drugiégo/ czemum íe íam
9: częłto przyśłuchał y przypátrzył/ nie mieli/ áni mieć
10: chćieli rzeczy íwych cenforá wiernieyíżégo y przed=
11: nieyíżégo. A nie dżiw téz: pópolicie bowiém ró=
12: wny równégo ízuka íobie: gdyż/ nie vymuiąc
13: nic ínzym/ byli *in rei veritate* dwoie *lumina* zacné
14: Korony Políkiéy. Iednáć żywízy zá żywotá z ío=
15: bą/ bez íiebie dłućo żyć potym niechćieli/ po íobie
16: zóftáwiwízy *nomen immortale* tákowé/ iż ich téz
17: wieki żadné zetrzéc nie będą mogły. O X. Bi=
18: íkupie nie mówięć/ który/ ácz zá żywotá íwégo nie
19: máło rzeczy wáżnych íam wydał/ ále y po zefzćiu
20: iego/ ile rozumiem/ W.M. íam íáko włáfny y ro=

- 21: dzony Sieftrzeniec iego/ á co więtfza/ *fucceffor*
22: iedyny/ ták dzielności y piím pozoftálych/ iáko y w=
23: fzytkich fortun iego/ niezániechałz/ áby *fecreta in-*
24: *genii* iego mole pówác/ álbo prochem w kącíe le=
25: żąc/ zágnić miály: gdyż/ ile baczę/ nieupośledził

Pan

strona: A3

Przedmowá.

- 1: Pan Bóg baczeniem y fczęścíem takim/ iákim nie
2: tylko imię niebofczyká Wuiá fwégo/ ále y fwoie
3: podeprzeć/ y do potomnych łácno podác będziefz
4: mógl y vmiał. Ale mówiac i pánu Kochánow=
5: fkim/ poniewáz rzeczy iego ręku mych dofzły/ ale mi
6: czás y *curta fuppellex domeftica* dopufcza/ iedné
7: teraz wydáię/ drugie tež niedłuğ da Bóg wydam.
8: Pomniác tedy M.X. ná ono towarzýftwo y mi=
9: łóść onę/ która była miedzy niemi zá żywotá: *kte^{mv}*
10: tež będąc wdzięczen łálki W.M. którą przeciwwko
11: fobie mimo załugi moie *doznawa^m*/ niemáiac czym
12: infzym oddác/ tę kilká kart piím Iána Kocháno=
13: wfkiego do rąk W.M. połyłam: częścíá ná znak
14: powolności mych: częścíá tež áby v W.M. była
15: pámięć onégo towarzýftwá Wuiá W.M. z pá=
16: nem Kochánowfkim: częścíá tež ábyś W.M. był
17: mym M. Pánem do końcá. Prziymiefz tedy
18: W.M. z łálką odemnie/ dotąd aż fie da Pan Bóg
19: fłużby moie do czego godnieyfzého przydac W.M.
20: będą mogły. Z Kráková 4. dnia Czerwcá/
21: M. D. Lxxxix.

A 3

strona: A3v

1: OMEN

2: I. KOCHANOWSKIEGO.

- 3: **G** Dzieś to piękne boginie tak łalkawé były/
4: Zebych iá/ ile chęci tyle miał y siły/
5: Służyć oyczyźnie miłey: á iey łprawom sławnym/
6: Nie dopuřczał zamięrzknąć w ciemnym wieku da=
: (wnym?
7: Gdzie poźrze/ wżędy widzę Polłkiéy siły znaki/
8: Tu do czarnégo morzá ięłcze świeże szłaki:
9: Tu drogá znakomita przez śnieżné Bálchány:
10: Tu psie polá/ á łám brzeg Prufki zwoiowany.
11: A ktoby oczy podał ięłcze w głębszé łátá/
12: Przodkóm náłzym wielka część hołdowála światá.
13: Bo od zmárzłego morzá po brzeg Adryáński/
14: Włzytko był opánował cny naród Słowiáński.
15: grafika

O Czechu

strona: A4

1: O Czechu y Lechu

2: historia nágániona.

3: I. KOCHANOWSKIEGO.

- 4: **I** Ako wżyřtkie niemal
-1: inłze narody/ básniámi wię=
-1: céy niřli czym pewnym po=
-1: czątków łwych dowodzą:

- 1: tak y PolŃki naród przodków
- 1: Ńwoich do téy doby nie ieŃt
- 1: pewien. Bo puŃciwŃzy ná
- 1: Ńtronę Noeę/ y owé wŃzytkié
- 1: genealogiæ/ przez którę naród SłowięńŃki niedró=
- 1: źnie/ y niepodobnie wiodą: ten Czech z Lechem
- 1: brátem/ którę nam y Czechom iuź zá napewniefzē
- 1: przodki Kroynikarze náŃzy podawáią/ ciągną zá
- 1: Ńobą iefcze nieco wátpliwoŃci/ że potomkowie nie
- 1: owŃzeyki Ńię do przodków Ńwych znác mogą. Na=
- 1: przód/ v żadnégo hiŃtoryká/ którzykolwiek naród
- 1: SłowięńŃki wŃpomináią (prócz tych mówię/ co
- 1: od náŃzych brác mogli) nie náyduią Ńię ci dwa wó=
- 1: dzowie SłowięńŃcy/ Lech z Czechem. A nie tylko

<http://rcin.org.pl>

hiŃtoryko=

strona: A4v

O Czechu y Lechu

- 1: hiŃtorykowie cudzoźiemŃcy ich nie wŃpomináią:
- 1: ále áni KádłubŃki/ którý Polakiem będac/ PolŃką
- 1: Kroynikę piŃał/ w Ńwéy hiŃtoriéy/ żadnéy o nich/ ile
- 1: pomnieć mogę/ wzmáńki nie czyni. Potym któ=
- 1: rzykolwiek tego Lechá z Czechem ná nogi Ńtáwiá=
- 1: ią/ tak niedowodnie tego Ńwégo mniémáńia po=
- 1: piéráią/ że y Ńynów ich/ álbo potomká iákięgokol=
- 1: wiek wŃláńnie miánowác nieumieią: y o Ńpráwách
- 1: ich tak gŃlucho piŃzą/ że w téy rzeczy niewiádomoŃć
- 1: tylko Ńwoię/ á beŃpiecznoŃć piŃáńia Ńámę okázuią.
- 1: Mimo to wŃzytko niebaczą Ńię w tym/ że kto chce
- 1: twierdzić/ iż té dwa narody od Czechá y Lechá do=
- 1: piéro w tych kráíách imioná Ńwoié wŃzięły: ten (mó=

-1: wię) winien téż to oznaymić/ iáko ie przed tym/
-1: niż w té kraie przyfzli/ zwano: ponieważ káždy na=
-1: ród Słowięńki swoim włafnym przezwiłkiem
-1: zázwdy był miánowan: Iáko to Bulgárowie/
-1: Serbi/ Słowacy/ y wiele infzych/ które hiftorycy
-1: zarázem zá ich przyfzciem ich włafnémi imiony zo=
-1: wą. Czego iż oni nie vkázuią/ niewiem iáka im y
-1: w oftátku wiára ma bydź dáná. Bo to nie ieft po=
-1: dobno/ áby té dwa ták wielkie narody/ które dwo=
-1: ie króleftwo záłożyły/ będąc zwłafczá w té kraie
-1: przychodniámi/ nie miály mieć włafnégo fwégo i=
-1: miénia do tego czáfu/ áż kiedy fię im dopiéro ten

Czech

strona: B

<http://rcin.org.pl>

hiſtoria nágániona.

-1: Czech z Lechem ziawił. A ziawił fię w tych krá=
-1: iách dopiéro/ y pod ten czás/ kiedy nowo té kraie
-1: nowe oſiadáli/ y ná miefzkánié fię łobili. Bo cho=
-1: ciaby kto rzekł/ że to byli Słowacy/ tedy to nie
-1: może ftać. Bo Słowacy przeſzli przez Dunay/ y nád
-1: morzem Weneckim vsiedli/ gdzie y dziś ſiedzą/ y
-1: od nichże ziemię támtę Sławonią zową. A iż ták
-1: Polacy/ iáko y Czechowie/ Ruś ktemu/ y Mo=
-1: fkwá/ y wiele infzych/ narody Słowięńſkiémi fię
-1: miánuią: to z tąd przyfzło/ że hiftorikowie z tego
-1: narodu ludzi naypiérwéy Słowaki poználi/ y
-1: ſwiátu iákoby oznaymili. Przetóz którzykolwiek
-1: iedno tymże ięzykiem mówili/ zá Słowaki ie mie=
-1: li/ y to iákoby powfzechné imię wfzyłtkim tego ię=
-1: zyká narodom dáli. Ale ná nowotku/ iáko Czecho=

-1: wie/ Ruś/ Bulgárowie/ Serbi/ álbo Sorabi/ ták
-1: y Słowacy/ ácz tegóz ięzyká/ ále różny y ofobny na
-1: ród był: który iákom wyszézý powiedział/ przepro=
-1: wádził fię przez Dunay/ y w Illiryku ośiadł. Cze=
-1: chowie tedy/ y Polacy nie byli práwémi Słowa=
-1: ki nigdy/ żeby z tego narodu mieli fię w Czechy y
-1: w Láchy przekrzćić. Bo co niektórzy twirdzą/ że=
-1: by Czech y Lech z Słowińkiéy ziemie/ álbo iáko
-1: oni zową z Kroáciyéy wyfzedł/ to iest baśń: bo z
-1: tych tu puńocnych kráiów y íami Słowacy tám

przyfzli

strona: Bv

O Czechu y Lechu

-1: przyfzli/ iáko z prawdziwych híftoriy fię znáczy. Ani
-1: to iest podobieńftwo/ áby w ták máléy ziemy ták
-1: wiele fię ludzi fpofttrzeć miáło/ iáko to fą té dwa
-1: narody. A Ruśi/ ták ludnému narodowi/ y owym
-1: co nád Gdańfkim morzem miefzkáli/ co rzeczem?
-1: czyli téz ci z Kroáciyéy pofzli? Podobnieyfza rzecz
-1: dáleko/ że z téy tu wielkości tám tá garść ludzi/ iż
-1: ták mam rzec/ wyfzłá. Iáko tedy przodkowie ná=
-1: fzy nie z Sławonijéy wyfzli/ ták áni Słowaki by=
-1: li: A ieffli nie byli Słowaki/ á tych imion dżiśiey=
-1: fzych od Czechá y Lechá dopiéro doftáli/ musieli
-1: iákiékolwiek imię przedfię mieć/ iáko ie z ftáráda=
-1: wná zwano. Około Láchów w ftórych híftoryách
-1: nic fię nie náyduie. Ale iáko Czechowie nie od Cze=
-1: chá podobno idą/ tego niedawnégo zwłáfczá: ták
-1: y Láchowie podobno zkąd inąd rychléy to prze=
-1: zwifko odnieśli/ niźli od tego ítégo Lechá brátá

- 1: Czechowého. Domácác lię w téy mierze prawdy/
- 1: nie máiąc zwłaczá pífmá przed fobą żadného/ tru
- 1: dna rzecz iest. Czechá káždy Słowieńki naród
- 1: Czechem zowie: Polaká Láchem tylko lámá Ruś
- 1: miánuie. Czy to iest iákoby vćinek całego słowá/
- 1: Polak/ z przewróceniem oštátniéy litery ćienkiéy
- 1: w fwoię hrubą: Czyli nas od wiáry Látfkiéy/ to
- 1: iest Láćinfiéy/ (bo fámi fá Greckiéy) Láchy zo=

wą/ á to

strona: B2

hiŝtorya nágániona.

- 1: wą/ á to wedle etymologiéy: bo iáko od Czeŝkiéy
- 1: Czech/ od Włofkiéy Włoch/ ták od Látfkiéy wiá=
- 1: ry/ Lách wiedzion być może/ zá tá tych dwu liter/
- 1: którą między fobą máią/ bliŝkością f. álbo t s/ á z
- 1: Greckim X. á náŝym ch. Czyli téż podobno iáko
- 1: Czech od wieku Czechem/ ták y Lách záwždy był
- 1: zwan Láchem. które imię choćiałmy ie my/ á zá ná=
- 1: mi wŝytki ŝkoro narody/ nowym imieniem/ to iest/
- 1: Polakiem iákoby zátlumili: Ruś przedŝię lámá zá=
- 1: trzymáłá: y nie Polaki nas/ ále Láchy poŝtárému
- 1: podŝis dŝiń ieŝce zowie. Czyli iáko Grekowie
- 1: wŝytki narody ná zachód ŝloncá mieŝzkáiącé La=
- 1: tinos zową/ ták téż Ruś ieŝce przykładem nas
- 1: tákŝe Wláchami (którym ŝłowém nas y Greko=
- 1: wie zową) odiąwŝy piérwŝą literę/ Láchami
- 1: przezywáią. Prokop Cefarinŝki/ zácný hiŝtoryk/ o
- 1: Kaukázie/ y o gránicach Iberŝkich mówiąc: Tu
- 1: (powiáda) między inŝzými narody Aláni/ y Abáz=
- 1: gi mieŝzkáią/ y Cekki/ y Hunni/ które y Sáberi zo=

- 1: wą. Z tych słów mógłby się kto podobno domy=
- 1: śląc/ że Czechowie náfzy od támtych Cekków i=
- 1: dą; zwłáfzczá/ że té wáfzytki narody/ które on tu ná
- 1: tym mieyfcu miánuie/ przyfzły potym do Europy/
- 1: y około Dunáiá mieyfcá pośiedli. Zeby się téż znié=
- 1: mi y ci Cekkowie rufzyli/ y w Niemcóch záfiedli:

B ij

Ale prze

strona: B2v

O Czechu y Lechu

- 1: Ale prze wielkość Słowieńkiégo narodu/ nie=
- 1: śmiałbych ia tego twirdzić/ áby wáfzyfcy ztego
- 1: źródlá iść mieli: chybáby y Aláni/ y Abázgi tegóz
- 1: ięzyká byli: bo Hunni infzy fą. Przyfzćie tych wáfzyt
- 1: kich narodów/ które się tu miánuia/ do Dunáiá
- 1: częśc/ drudzy ku zachodu. Wáfpić w tym nie trze=
- 1: bá/ że iefli nas z ftárádawná Láchy nie zwano/ te=
- 1: **dyzmy** [!] przedsię ná to mieyfcie przezwifko iákie in=
- 1: fze mieć muśieli: álbofmy ieden naród z Czechy by=
- 1: li/ á zá czáfem się roztárgnęli. Bo to imię Polak/
- 1: nowé ieft/ y tu dopiéro w tych kráiach uroślo: od
- 1: polá bez chyby: względem infzych/ którzy álbo przy
- 1: leśiéch/ álbo przy górách/ álbo przy níżinách/ lubo
- 1: doléch miefzkáią/ y od tych mieyśc imioná niofą.
- 1: A choći v mnie nie mále podobieńftwo do praw=
- 1: dy się zda/ że y Czechy záfwdy Czechámi zwano/ y
- 1: Polfki naród Láchy iefcze z przodku się názywał:
- 1: wfzákze moglo téż to bydź/ że oni imię fwé dawné/
- 1: iefli które infzé nád Láchá miéli/ ftráćiwfzy/ od Le=
- 1: chá potym iákiego iuż w tych kráiach Láchy się ná=
- 1: zwáli. Bo nie dármo przedsię w hiftoriách ná=

- 1: Ízych Lefzkámi fię kilká Książąt náywáło: iákoby
- 1: to od wielkiégo iákiégoś Láchá mnieyfzy Láfzko=
- 1: wie zá czáfem fię pokazáli/ y przodká fwégo imię
- 1: iákoby wkrzészili.

I. KOCHA-